

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 26.08.2020 р., протокол №01

Інклюзивна освіта

(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки	магістра
	(назва ступеня вищої освіти)
спеціальності	014 Середня освіта
	(шифр і назва спеціальності)
предметної спеціальності	014.02 Середня освіта. Мова та література (із зазначенням мови)
	(шифр і назва предметної спеціальності)
спеціалізації	014.021 англійська мова і література
	(шифр і назва спеціалізації)
освітньо-професійної програми	«Середня освіта (Мова і література (англійська))»
	(шифр і назва освітньо-професійної програми)

Бердянськ, 2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Ольга ГУРЕНКО, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти,

Наталя ЗАХАРОВА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 21.08.2020 р., протокол №01.

ВСТУП

Програма вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта» складена відповідно до освітньо-професійної програми I (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (мова і література (англійська))

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та практичні аспекти впровадження та організації науково-методичного супроводу інклюзивної освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія, спеціальна педагогіка, соціальна педагогіка, соціальна політика, європейська та вітчизняна практики, освітні технології.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **тем:**

1. Інклюзивна освіта: проблеми й досвід
2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства
3. Соціальна інтеграція осіб з особливими освітніми потребами
4. Професійна підготовка педагога до роботи в умовах переходу до інклюзивної освіти
5. Організація цілісного педагогічного інклюзивного процесу
6. Теорія інклюзивної освіти: навчання та виховання

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта» є: розкрити теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти; сформувати у майбутніх вчителів готовність до здійснення професійної діяльності в інклюзивному освітньому просторі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Інклюзивна освіта» є: сформувати у студентів систему знань про теоретико-методологічні, нормативно-правові засади інклюзивної освіти, переваги та особливості інклюзивного навчання, організацію інклюзивної практики та методику роботи з учнями з особливими потребами в інклюзивному закладі загальної середньої освіти.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інклюзивна освіта: проблеми й досвід

Тема 1. Теоретичні засади інклюзивної освіти

Актуальність впровадження інклюзивного навчання. Визначення понять «соціальна ексклюзія», «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Зарубіжний та вітчизняний досвід розвитку інклюзивної освіти

Тема 2. Сучасні аспекти розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами

Історія спеціальної освіти та інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень розвитку. Система закладів спеціального, інтегрованого та інклюзивного навчання. Форми навчання дітей з особливими освітніми

потребами. Основні принципи інклюзивної освіти. Шляхи впровадження інклюзивної освіти.

Змістовий модуль 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства

Тема 1. Інклюзія - стратегія міжнародного та українського законодавства

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти: Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Приклади з законодавчо-нормативної бази окремих країн. Сучасна освітня нормативно-правова база щодо впровадження та розвитку інклюзивного навчання в Україні.

Тема 2. Інноваційні тенденції розвитку інклюзивної освіти

Сучасні стратегії впровадження освітньої інклюзивної практики. Результати моніторингового дослідження стану інклюзивної освіти в Україні: проект благодійного фонду П. Порошенко.

Базові моделі інклюзивної освіти дітей з особливими потребами.

Роль інклюзивно-ресурсних центрів у впровадженні інклюзії: методична підтримка інклюзивної освіти.

Змістовий модуль 3. Соціальна інтеграція осіб з особливими освітніми потребами

Тема 1. Модель інклюзивного освітнього простору.

Освітній простір, освітнє середовище, реалізація інклюзивної освіти. Інклюзивний освітній простір закладу освіти. Специфіка дорожніх мап закладів освіти: організаційно-технічні та науково-методичні умови формування інклюзивного освітнього простору.

Тема 2. Форми підтримки інклюзивного освітнього простору.

Універсальний дизайн інклюзивної школи. Праймінг як форма ранньої підтримки осіб з особливими освітніми потребами: служба ранньої допомоги, консультативний центр, центр ігрової підтримки розвитку, лекотека. Створення літньої школи для учнів з особливими освітніми потребами, підготовчих курсів для абітурієнтів з особливими потребами з метою адаптації до умов освітнього процесу; організація літнього оздоровчого відпочинку в інклюзивних умовах. Превентивна, консультативна, інформаційна підтримка.

Змістовий модуль 4. Професійна підготовка педагога до роботи в умовах переходу до інклюзивної освіти.

Тема 1. Формування професійних якостей майбутніх педагогів.

Методична підготовка педагогів до роботи в гетерогенному середовищі. Закономірності, принципи, функції, напрями діяльності вчителя інклюзивного класу. Професійна компетентність вчителя в інклюзивному класі. Моральні аспекти підготовки педагогів до роботи. Спадковість закладів освіти інклюзивного спрямування: заклад дошкільної освіти, заклад середньої освіти та вищої .

Тема 2. Тьютор інклюзивного освітнього закладу.

Кваліфікаційні вимоги до тьютора (асистента) в українських правових актах. Система тьюторства в інклюзивному освітньому середовищі; модель діяльності тьютора. Додаткові компетенції педагога закладу інклюзивної освіти.

Змістовий модуль 5. Організація цілісного педагогічного інклюзивного процесу

Тема 1. Особливості організації інклюзивного навчання в ЗЗСО

Оптимальні спеціальні умови здобуття освіти дітьми-інклюзантами: педагогічні, психологічні, соціальні. Організація інклюзивного навчання у ЗЗСО. Підготовка вчителя до організації навчального процесу. Педагогічна діагностика. Особливості інклюзивної освіти для дітей з різними нозологіями (ДЦП, ЗПР, аутизм та ін..).

Тема 2. Індивідуальний навчальний план та його складові

Державний стандарт для дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація курикулуму у навчальному процесі. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму. Розробка індивідуального навчального плану. Планування освітнього процесу з урахуванням індивідуальних освітніх потреб дітей. Оцінювання навчальних досягнень учнів у інклюзивному класі. Організація спільної життєдіяльності дітей в умовах інклюзії.

Змістовий модуль 6. Теорія інклюзивної освіти: навчання та виховання

Тема 1. Форми та методи організації інклюзивного навчання.

Форми організації навчання. Спеціальні форми організації навчання в інклюзивному класі. Загальні, інноваційні, спеціальні методи навчання. Засоби навчання.

Тема 2. Інклюзивне виховання на сучасному етапі.

Сутність інклюзивного виховання на сучасному етапі впровадження інклюзії. Організація спільної життєдіяльності дітей в умовах інклюзивної групи. Методи і форми інклюзивного виховання.

3. Рекомендована література

Базова

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. — К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 172 с.

2. Джерело педагогічних інновацій. Інклюзивна освіта: Науково-методичний журнал. — Випуск № 1. — Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2013. — 181 с.

3. Європейська політика і соціальне партнерство в ЄС: довідник / Н.Г. Діденко, І.Я. Тодоров, О.Р. Чугріна, О.К. Міхеєва / за заг. ред. Н.Г. Діденко. — Донецьк: ДонДУУ, 2012. — 150 с.

4. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : навч. курс та наук.(метод. посіб. / Т. В. Сак. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. — 168с. —

(Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Деспелер, Девід Харві]; пер. з англ. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. — 296 с.

6. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І. — К.: 2007. — 128 с.

7. Захарова Н. М. Інклюзивна освіта як альтернатива соціального виключення //Професійна підготовка студентів соціально-педагогічної сфери – освітня складова суспільного розвитку // Матеріали науково-практичної конференції (дистанційної) К.: 2014. – 120 с. С. 30-31.

8. Колупаєва А.А., Данилавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. — К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. — 192 с.

9. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва. — К.: «Самміт-Книга», 2009. — 272 с.

10. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. — К.: Педагогічна думка, 2007.

11. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їхнього навчання. — К.: — 2010.

12. Особливі діти в умовах загальноосвітньої школи (досвід закладів освіти Дніпровського району м. Києва). Практично-методичний посібник /Упорядник Сидоренко Н.А. — К.: РНМЦ Дніпровського району, 2015.- 64 с.

13. Планування спрямоване на кожного учня: посібник з розроблення та впровадження індивідуальних начальних планів: посіб. — К.: Паливода А.В., 2012. — 86 с.

14. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 70 с.

15. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 76 с.

Допоміжна

1. Бондар В. І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти / В. І. Бондар // Дефектологія. — 2003. — № 3. — С. 2–5.

2. Бородулина СЮ. Коррекционная педагогика: психолого-педагогическая коррекция отклонений в развитии и поведении школьников /Серия «Учебники, учебные пособия». - Ростов-на-Дону: «Феникс», 2004.- 352 с.

3. Елен Р. Даниелс і Кей Стаффорд. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. — Львів: Т-во «Надія», 2005.— С. 37–51.

4. Захарова Н.М. Соціально-педагогічна робота в закладі дошкільної освіти: інклюзивний аспект : навчальний посібник, 2-ге вид., перероб. І

доповн. / Н.М. Захарова – Мелітополь, Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні. 2018. – 176 с.

5. Инклюзивное образование: состояние, проблемы, перспективы. Мн.: Четыре четверти, 2007. – с. 208.

6. Український дефектологічний словник /Л.В. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Засенко та ін.; За ред. В.І. Бондаря. – К: Милосердя України, 2001. – 211 с.

7. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник. - Луганськ: Альма-матер, 2003. - 436 с.

8. Шипицина Л.М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. Спб.: Речь, 2005. – с. 477.

4. Методи навчання: Словесні: проблемний виклад лекції, бесіда, дискусія, мозковий штурм тощо.

Наочні: навчальна презентація, навчальні фільми (приклад практичної діяльності), інформаційно-рекламна продукція, соціальні ролики тощо.

Практичні: метод аналізу, систематизації та узагальнення, метод моделювання, розробки схем, алгоритмів, курикулуму, конспекту уроку тощо.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Додаткова інформація

Інформаційні ресурси:

Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>

Сайт БДПУ <http://bdpu.org>

Медіатека ФДССО

Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ.